

Transfer fra diplomuddannelse - en pædagogisk ledelsesopgave

Anne-Birgitte Rohwedder. *Pædagogisk leder på Randers Social - og Sundhedsskole. Master I pædagogisk udviklingsarbejde fra DPU, Aarhus Universitet, 2014.*

Den erhvervspædagogiske diplomuddannelse skal være med til at løfte kvaliteten af undervisningen på erhvervsskolerne. Det sker ikke af sig selv, men kræver, at underviserne faktisk anvender det, de lærer i en ny praksis. Pædagogiske ledere på erhvervsskolerne bør derfor påtage sig den pædagogiske ledelsesopgave, det er at støtte og udfordre underviserne i at afprøve den nye viden i forhold til konkrete arbejdsopgaver.

Denne artikel giver et såvel teoretisk som praktisk bud på, hvordan pædagogisk ledelse gennem systematiske tiltag kan skabe rammer for, at undervisere overfører og anvender det, de lærer på diplomuddannelserne til at udvikle og kvalificere skolens undervisningspraksis.

Diplomuddannelse er ikke en privat sag

Pædagogisk ledelse fremstår i dag som et klart politisk og forskningsmæssigt ideal, der skal styrke kvaliteten af undervisningen på erhvervsskolerne. God pædagogisk ledelse beskrives blandt andet som: "*lederens deltagelse i undervisernes efteruddannelse og kompetenceudvikling*".

Hvert år investerer skolerne store ressourcer i den erhvervspædagogiske diplomuddannelse. Alt for ofte opleves diplomuddannelsen som en "privat sag", hvor underviserens fokus er rettet mod tilegnelse af akademisk viden, opgaveskrivning og eksamenspræstation.

"Jamen det var da bare sådan noget, der er ligesom sådan - det var ikke noget vi drøftede eller fik spurgt ind til, eller der ligesom blev en del af teamet. Det skulle bare overståes og afleveres en opgave" (En underviser udtaler sig om det at være i gang med en diplomuddannelse)

At få det optimale ud af de menneskelige og økonomiske ressourcer vi lægger i diplomuddannelser, kalder på pædagogisk ledelse af kompetenceudvikling. Min oplevelse er dog, at rigtig mange ledere står tilbage med et praktisk problem. Hvornår og hvordan? Projekterfaringer viser, at dialog om læringsmål og drøftelse af den enkelte undervisers motivation for transfer, tvungen refleksion og undervisnings-

eksperimenter med efterfølgende klasserumsobservation og feedback er konkrete pædagogiske ledelsestiltag, der virker - også i praksis.

Hvis diplomuddannelser for alvor skal føre til et løft af skolernes undervisningskvalitet, kræver det, at underviserne faktisk anvender det, de lærer til at udvikle og kvalificere praksis. Denne læringsmæssige udfordring indfanges af transferbegrebet.

Transfer – en læringsmæssig udfordring

Transfer defineres læringsteoretisk som det "at anvende viden og kunnen lært i en sammenhæng til at kvalificere handling i en anden sammenhæng" Bjarne Wahlgren (2010).

Der er tre forhold, der har betydning for, hvorvidt og hvordan underviserne opnår læringsmæssig transfer i forbindelse med diplomuddannelserne.

- Undervisernes motivation og personlige forudsætninger for at overføre og anvende det, de lærer på diplomuddannelsen til praksis.
- Diplomundervisningens didaktik.
- Transferklimaet på erhvervsskolerne.

Alt for ofte overlader vi dog ansvaret for transfer til samspillet mellem underviserens personlige forudsætninger og den undervisning, der foregår på diplomuddannelsen. Vi overser dermed transferklimaets betydning, og påtager os ikke den pædagogiske ledelsesopgave det er at støtte og udfordre underviserne i at afprøve den nye viden i forhold til konkrete arbejdsopgaver.

Langhåret teori der er langt fra praksis

Afstanden mellem teori og praksis har stor betydning for, hvor udfordrende underviserne oplever transferprocessen. De klassiske akademiske dyder og metateoretiske perspektiver, som underviserne ofte præsenteres for på diplomuddannelserne, kan for nogle undervisere blive så abstrakte i forhold til hverdagens praksis, at afstanden mellem teori og praksis kan opleves alt for stor.

"Det er godt nok noget langhåret noget indimellem, og jeg har faktisk også haft rigtig svært ved at se - og spørgsmålet er om jeg nogensinde ser - den der røde tråd i selve modulet. Det er meget teori synes jeg, jeg ved ikke hvordan jeg ellers skal sige det" (Underviser der er i gang med en erhvervspædagogisk diplomuddannelse).

Min erfaring er, at særligt nye undervisere, der går i gang med en diplomuddannelse, efterspørger teorier og didaktiske metoder, der er umiddelbart handlingsanvisende for

praksis. Vi risikerer derfor, at der kan opstå et demotiverende modsætningsforhold mellem undervisernes læringsbehov og diplomuddannelsens curriculum.

"Jeg havde nok håbet at jeg kunne få noget... ej få noget det lyder sådan lidt. Men at det gav noget i retning af... hvad skal man sige handlingsanvisende". (Underviser der er i gang med en erhvervspædagogisk diplomuddannelse).

Den pædagogiske leder har en pædagogisk opgave i at styrke underviserens blik på samspillet mellem teori og praksis, således at denne kobling erkendes og opleves meningsfuld for underviserne. Er sammenhængen mellem det der læres på diplomuddannelsen og underviserens praksis synlig for underviseren, fremmes motivationen for transfer.

Praksisreflekteret transfer

Refleksion er et centralt begreb i jagten på transfer. I min optik er særligt refleksion i tilknytning til konkrete praksissituationer med til at fremme transfer. Når teori møder praksis, giver det mulighed for at tænke nærmere over, hvordan konkrete erfaringer kan generaliseres og nye perspektiver og nye handlemuligheder dukker op. Teoretiske refleksioner i praksis bidrager ikke blot til læringsmæssig transfer, men kan også kan bidrage til, at underviserne reflekterer kritisk over egne grundlæggende antagelser om undervisning og læring.

Den amerikanske uddannelsesforsker Donald Schön refereres ofte, når vi taler om, hvordan og hvornår praktikere reflekterer. Centralt for Schöns teori er begrebet "*refleksion-i-handling*". Når den kompetente underviser løser udfordrende arbejdsopgaver, er refleksionen i følge Schön indlejret i selve handlingen. Refleksion og handling er altså ikke nødvendigvis to adskilte processer. Formålet med "*refleksion-i-handling*" er at justere og forbedre handlingerne under selve opgaveløsningen. Refleksion indebærer ifølge Schön en eller anden form for *handlingseksperiment*. Praktikerer eksperimenterer ved at afprøve sine tanker gennem justeringer af handlinger. Det er Schöns blik for eksperimentet, som afsæet for refleksion, der i denne sammenhæng er særlig interessant.

Eksperimentet som pædagogisk ledelsesgreb

I min søgen efter pædagogiske ledelsestiltag der kan støtte underviserenes transferproces, vil jeg tillade mig at forlænge den tidsmæssige dimension af "*refleksion-i-handling*" og eksplicitere det eksperimenterende og refleksive element. Dermed fremstår ikke blot en nyttig forståelsesramme for praksisreflekteret transfer, men også en praktisk åbning

for pædagogisk ledelse. Ved at anvende eksperimentet som pædagogisk ledelsesgreb sættes rammen for, at underviseren kan justere og udvikle sine handlinger gennem teoretiske refleksioner i konkrete praksissituationer.

Begrebet eksperiment refererer til handlinger, som skal igangsætte og undersøge noget med henblik på at samle ny viden og erfaringer. Der er altså ikke på forhånd valgt den perfekte løsning på et problem. "Eksperiment" viser sig dermed som et særligt nyttigt begreb, da det orienterer os mod læring og udvikling og samtidig skaber en arena for praksisreflekteret transfer.

Dialog om læringsmål og motivation for transfer

I egen organisation gennemfører vi systematisk en række tiltag, der netop med afsæt i en eksperimenterende praksis skal hjælpe underviserne til at overføre diplomuddannelsens teorier til handling i praksis.

Før diplomstart inviteres underviserne i "makkerpar" til en dialog med den pædagogiske leder omkring det forventede læringsudbytte. Intentionen er at afdække nogle af de pædagogiske problemstillinger, underviserne oplever i deres praksis og skærpe underviserens bevidsthed om, hvordan diplomuddannelsens teorier kan være med til at bringe nye forståelser og handlinger i spil. Dialogen med den pædagogiske leder er med til fremme underviserens motivation for at anvende det, de lærer og styrke kompetenceudviklingens forankring i organisationen.

"I princippet kunne skolen bare sende os afsted... og så var det mit ansvar, hvad jeg får ud af det, og hvordan jeg vil bruge det... Jeg tænker, at det er noget, vi er sammen om nu". (Underviser der er i gang med en erhvervspædagogisk diplomuddannelse).

Transferforskningen peger på, at det er vigtigt for den lærende, at hun har mulighed for at drøfte det lærte med andre i samme situation. I praksis er det derfor oplagt at lade kolleger indgå i en slags praksisforankrede "studiegrupper" eller makkerpar. Samme makkerpar mødes omkring en tvungen teori- praksis-refleksion.

Tvungen teori-praksis-refleksion

Intentionen er at skabe en struktur, hvor underviserne kan reflektere over, hvordan teorien fra diplomuddannelsen kan overføres og anvendes i egen praksis. Underviserne opmuntres til at diskutere, hvordan den lærte teori kan anvendes i situationer, de selv vælger. Med afsæt i de teoretiske refleksioner planlægger underviserne, i fællesskab, de konkrete undervisningseksperimenter. Den pædagogiske ledelsesopgave bliver i denne sammenhæng: At tage ansvar for den praktiske planlægning af mødet, at styre

og fastholde den refleksive proces og at støtte underviserne i at blive konkrete i planlægningen af eksperimenter.

"Det er en kæmpe hjælp, at det ligesom er noget, du har taget dig af. At det ikke er noget, vi selv skal tage os af. For det synes jeg faktisk er noget af det, der kan være svært at få gjort i det daglige. Og så tænker jeg, at det er rigtig godt, at der sidder nogen og styrer". (Underviser om den pædagogiske ledelsesopgave).

Observation og feedback

Klasserumsobservationer og feedback nævnes i flere sammenhænge som et pædagogisk ledelsesredskab¹. Min oplevelse er dog, at det kan være svært for lederen at finde en naturlig vej ind i klasserummet. "Den privatpraktiserende underviser" er stærkt kulturrelt forankret og kan skabe modstand fra underviseren og hos lederen i forhold til at overskride dørtærsklen. Undervisningseksperimenter tilbyder den pædagogiske leder en naturlig vej til observation i klasserummet og dermed en adgang til at kunne give målrettet og anerkendende feedback. Man kan også med fordel lade underviserne observere hinandens undervisningseksperimenter og dermed skabe mulighed for kollegial sparring og feedback.

Transfer fra diplomuddannelse er en pædagogisk ledelsesopgave

Systematiske pædagogiske ledelsestiltag der skaber rammer for praksisreflekteret transfer, styrker ikke blot underviserens individuelle læringsproces, men kan med det rette design bidrage til den strategiske kompetenceudvikling på skolerne. Hvis vi ikke påtager os denne pædagogiske ledelsesopgave, risikerer vi at afstanden mellem diplomuddannelsens teorier og skolens praksis øges, og at fokus forbliver på aflevering af "den gode opgave" frem for praksisnær kompetenceudvikling og kvalificering af undervisningen.

Om artiklen

Artiklen er baseret på masterprojektet "Fra diplomuddannelse til en reflektiv undervisningspraksis- en pædagogisk ledelsesopgave" samt erfaringer fra egen praksis som uddannelsesleder.

Litteratur:

Brookfield, Stephen (1995): *Becoming a Critically Reflective Teacher*. Jossey-Bass

---

¹ Her henvises blandt andet til: "Pædagogisk ledelse på erhvervsuddannelser". Danmarks Evalueringsinstitut. 2014

Eraut, Michael (2004): Transfer of Knowledge between Education and Workplace settings. In Workplace Learning in Context. Routledge

Schön, Donald A (1983): Den reflekterende praktiker- hvordan professionelle tænker når de arbejder. KLIM

Wahlgren, Bjarne (2010): Voksnes læreprocesser – kompetenceudvikling i uddannelse og arbejde. Akademisk Forlag

Wahlgren, Bjarne og Aarkrog, Vibe (2012): Transfer – kompetence i en professionel sammenhæng. Aarhus Universitetsforlag